

Saksbehandler: Tore Skeie

Kommunedirektør/rådmann: Vibeke Vikse Johnsen

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
012/22	Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne	15.03.2022
007/22	Karmøy ungdomsråd	16.03.2022
012/22	Hovedutvalg helse og omsorg	16.03.2022
026/22	Formannskapet	21.03.2022
	Kommunestyret	

Helsestasjon- og skolehelsetjenesten - oppgaver, utfordringer og muligheter

Rådmannens forslag til vedtak:

Kommunestyret tar beskrivelse av oppgaver, utfordringer og muligheter i helsestasjon- og skolehelsetjenesten til orientering.

Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne 15.03.2022:

Behandling:

Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne støtter enstemmig rådmannens innstilling.

RFM- 012/22 Vedtak:

Kommunestyret tar beskrivelse av oppgaver, utfordringer og muligheter i helsestasjon- og skolehelsetjenesten til orientering.

Saksutredning

Bakgrunn for saken

Rådmannen ønsker å gi en orientering om helsestasjon- og skolehelsetjenestens oppgaver, de utfordringer som tjenestene opplever og mulighetene til å løse disse utfordringene.

Organisering av helsestasjon og skolehelsetjenesten

Tilbudet består av:

- Jordmortjenesten
- Helsestasjon for små barn 0-5 år
- Prosjektet *Trygge barn på Haugalandet*
- Skolehelsetjenesten for elever fra og med 1. klasse til og med videregående skoler
- Helsestasjon for ungdom 13-19 år

- Psykisk helseteam barn og unge (0-18 år)– tverretatlig team PPT og Helsestasjon- og skolehelsetjenesten (nytt)

Det er i dag 5 helsestasjoner lokalisert i hhv. Skudeneshavn, Åkrehamn, Kopervik, Avaldsnes og Norheim. Helsestasjon for ungdom er tilbud ved helsestasjonene i Åkrehamn og Norheim. Psykisk helseteam barn og unge er lokalisert i PPTs lokaler i Karmøygården i Kopervik.

Høsten 2022 vil helsestasjonene på Avaldsnes og Norheim bli slått sammen til én felles i nyoppussede lokaler i 2. etg. i Oasen storsenter. Dette vil bli en moderne helsestasjon, godt tilrettelagt for ansatte og brukere. I oppussingen har det vært fokus på å lage egne lokaler til ungdom på ettermiddagstid som er skjermet fra avdelingen for småbarn 0-5 år.

Jordmødrene har i dag tilgjengelige kontorplasser ved alle helsestasjonene, hvor det er tilbud ulike dager.

Helsestasjon- og skolehelsetjenesten har virksomhetsleder som i tillegg har ansvar for Koronasenteret, Karmøy legevakt og Bygnes legesenter. Helsestasjon- og skolehelsetjenesten har i tillegg to avdelingsledere med følgende ansvarsfordeling:

- Avdelingsleder for Kopervik og Avaldsnes/Norheim
- Avdelingsleder for Åkra/Skudenes og jordmortjenesten

Psykisk helseteam barn og unge er foreløpig ikke organisert i en avdeling, men som et samarbeid mellom PPT og helsestasjon og skolehelsetjenesten.

De ansatte i helsestasjon- og skolehelsetjenesten er nå bedt om å gi tilbakemelding på ledelsesstrukturen. Dersom denne evalueringen viser behov vil tilpasninger bli vurdert.

Personell og rekruttering

Tjenesten har totalt 29 ansatte i tjenesten som er helsesykepleiere, og 9 som går i konstituerte helsesykepleierstillinger (sykepleiere og spesialsykepleiere) som ikke har helsesykepleierutdanning. Alle de som går i konstituerte stillinger ønsker å ta helsesykepleierutdanning og søker flere ganger i året på ulike utdanningsinstitusjoner. Kravene for å komme inn på denne utdanningen kombinert med veldig få plasser på landsbasis gjør det vanskelig å komme inn. Utdanningen er på 60 studiepoeng og kan tas enten på heltid, 1 år, eller på deltid, 2 år. Vi har gode ordninger som stipend og annen kompensasjon til ansatte som kommer inn på studiet.

De som ikke har den formelle helsesykepleierkompetansen er fordelt mellom å være ansatt i skolehelsetjeneste og tverretatlig psykisk helseteam. På små barn 0-5 avdelinger, er det et krav at de ansatte har helsesykepleierkompetanse spesielt i forbindelse med barnevaksinasjonsprogrammet, det er ikke samme kravet i skolehelsetjenesten.

Det har vært god dialog med alle stasjonsområdene for å finne gode løsninger på rekruttering og hvordan fordele ansatte med den formelle kompetansen.

Leger / psykologer

Hver helsestasjon har en eller flere leger som er ansatt i mellom 10 og 20 % stilling for å dekke legefunksjon i helsestasjonsprogrammet. Hver helsestasjon har en hel dag til sammen med legeskonsultasjoner sammen med helsesykepleier. Noen stasjoner har flere leger som deler på det over to dager, andre har en lege som har hel dag hver uke. Dette har fordelt seg mellom de privatpraktiserende og de legene som er kommunalt ansatt på Bygnes. Utfordringen er når det blir fravær med permisjoner eller sykemeldinger. Kommunen sliter med å få på plass leger til å dekke driften på helsestasjon ved lengre tids fravær. Det er lite leger å spille på og det er få som vil ta på seg meroppgaver utover det som de allerede har.

Det samme gjelder psykologer. Kommunen har nå en psykolog som er i fødselspermisjon. Det er vanskelig og få tak i vikar, Åkra HFU står uten psykologtilbud. Ungdommene henvises til Norheim HFU eller til tverretattlig psykisk helseteam dersom helsesykepleier på Åkra HFU ikke kan gi tilstrekkelig bistand.

Jordmor

Jordmortjenesten er for tiden lokalisert sammen med helsestasjonene, fordelt på alle helsestasjoner fra Skudenes i sør i Norheim i nord. Tjenesten består av en stabil ansattgruppe med lang erfaring.

Det ble i hovedutvalg helse og omsorg 28.04.21 vedtatt å samlokalisere jordmortjenesten sentralt på Karmøy, med mulighet for å foreta konsultasjoner lokalt for de som bor helt sør og nord som av ulike årsaker ikke kunne komme seg til Koperviksområdet.

Jordmortjenesten består av totalt 4,3 årsverk og er fordelt jevnt over hele kommunen.

Tjenesten følger nasjonal faglig veileder for svangerskapsomsorg. Tilbudet består blant annet av konsultasjoner for gravide gjennom svangerskapet, hjemmebesøk etter fødsel, barselgrupper, fødselsinformasjonskurs og prevensjonsveiledning. Det er også startet opp en egen ammepoliklinikk på Avaldsnes/Norheim som er blitt godt mottatt av brukerne av tjenesten.

Helsestasjon for småbarn 0-5 år

Helsestasjonen for småbarn 0-5 år har et fastsatt program for oppfølging og helseundersøkelse av barn. Her jobber helsesykepleiere, jordmødre, leger og sekretærer.

Tilbudet skal bidra til:

- mestring i foreldrerollen
- godt samspill mellom foreldre og barn
- å fremme fysisk, psykisk og sosial utvikling hos sped- og småbarn
- å forebygge, avverge og avdekke vold, overgrep og omsorgssvikt
- å avdekke fysiske og psykiske utviklingsavvik tidlig
- at barn får oppfølging og henvises videre ved behov

Barnet blir rutinemessig undersøkt av helsesykepleier og lege for at utfordringer ved helse og utvikling skal bli oppdaget så raskt som mulig. Som en del av helseundersøkelsen, vil foreldrene bli spurt om barnets trivsel og utvikling.

I tillegg til å tilby helseundersøkelser, vaksinasjon og nødvendig oppfølging av barnet, er det et mål at helsestasjonen er en ressurs og samtalepartner for foreldre. Foreldrene blir oppfordret til å ta kontakt ved behov utenfor de faste konsultasjonene.

Fra høsten 2021 og til dags dato er tjenestetilbudet for de minste preget av pandemi, RS-virus, langtidssykemeldinger og mindre bemanning på grunn av utdanningsløp for sykepleier som skal bli helsesykepleier.

Konsekvensene av dette har gjort det nødvendig med et lavere driftsnivå:

- Hjemmebesøk til familier med nyfødte barn er gjennomført som nyfødtsamtale på helsestasjonen. Årsak: lavere driftsnivå. Vurderer mulighetene for oppstart mai 2022.
- Barselgrupper for foreldre med barn på 4-uker som er et samarbeid mellom helsesykepleier og jordmor, har i perioder blitt omgjort til konsultasjon hos helsesykepleier etter behov. Årsak: smitteverntiltak og faren for RS-virus til de minste. Gruppene startet igjen fra 21.01.22.
- Fysioterapigrupper (samarbeid mellom fysioterapeut og helsesykepleier) for foreldre med barn på 4-måneder har i perioder blitt omgjort til konsultasjon hos helsesykepleier. Årsak: smitteverntiltak og faren for RS-virus til de minste. Gruppene startet igjen fra 21.01.22.
- Har ikke tilbud om Åpen helsestasjon med drop-in. Årsak: lavere driftsnivå og smitteverntiltak. Vurderer mulig oppstart våren/sommeren 2022.

- Gruppe for foreldre med barn på 8-måneder ble slutt da pandemien startet. Temaet i gruppen er "Hvordan skape robuste barn?". Alt etter driftsnivå er tilbudet individuell konsultasjon eller 9-månederskonsultasjon hos helsesykepleier. Årsak: Smitteverntiltak. Planlegger oppstart høsten 2022.
- Har ikke tilbud om konsultasjon for barn på 18-måneder. Årsak: lavere driftsnivå.
- Tilbudet om søvngruppe har i perioder blitt omgjort til digitale møter eller telefon. Årsak: smitteverntiltak. Gruppen startet opp igjen fra 21.01.22.
- Forskningsprosjektet Trygge foreldre på Haugalandet med COS-P grupper: Kursrekkene er gjennomført. Noen er blitt gjennomført digitalt på grunn av smitteverntiltak og corona-sykdom hos kurslederne.

Ny vurdering av driftsnivå vil bli gjennomført i mars/april når oversikten over personellressursene er avklart med tanke på sykemeldte og utdanningsforløp.

Bemanningssituasjonen gjør at tjenesten må være kreativ for å opprettholde et forsvarlig tilbud på alle helsestasjoner, spesielt i områdene sør i kommunen. I den siste tid har det vært utfordrende å ha et fullt tilbud i Skudenes, spesielt med konsultasjoner med lege og helsesykepleier på grunn av manglende fastleggedekning generelt i kommunen og rekrutteringsutfordringer knyttet til helsesykeleiere. Tjenesten ser nå på muligheten for å drifte tilbudet i Skudenes på en slik måte at en har åpen helsestasjon flere tidspunkt i uken, barselgrupper og annen aktivitet, men at konsultasjoner foretatt av lege foregår på Åkra helsestasjon. Helsestasjon for små barn 0-5 år kan da ha en forsvarlig drift som ivaretar både barn og ansatte, samtidig som vi har en god effektivitet slik at tjenesten får fulgt opp det som er nedfelt i lov og forskrift.

Prosjektet Trygge barn på Haugalandet - COS-P orientering

Karmøy kommune er med i prosjektet «Trygge barn på Haugalandet» sammen med Haugesund, Tysvær, Vindafjord og Sauda kommuner. Det er Haugesund kommune som er prosjekteier og har ansatt prosjektleder. Vi har i 2021 gått gjennom første aktive år i prosjektet og har veldig gode erfaringer.

Våren 2020 fikk fem kommuner på Haugalandet i Nord-Rogaland tilsagn om deltagelse i Program for folkehelsearbeid i kommunene, med tilskuddsmidler via Rogaland fylkeskommune.

Gjennom prosjektet vil Haugesund, Karmøy, Tysvær, Sauda og Vindafjord kommune iverksette et universelt helsefremmende og forebyggende tiltak rettet mot alle nye foreldre.

Tiltaket er tenkt å ha en positiv påvirkning på foreldres opplevelse av foreldrerollen, samspillet mellom barn og foreldre, og på barn og unges psykiske helse og trivsel gjennom hele oppveksten. Tiltaket som skal gis er kurs i Trygghetssirkelen, også kjent som Circle of Security Parenting (COS P). Målgruppen for tiltaket er foreldre hvor eldste barn er yngre enn fire år gammelt.

Program for folkehelsearbeid i kommunene har som mål å bidra til økt kunnskap om implementering og systematisk evaluering i kommunenes folkehelsearbeid. Prosjektet har til hensikt å evaluere implementeringen og målgruppens opplevelse av kurset, samt å evaluere kursets effekt som folkehelsefremmende tiltak på kommunalt nivå. Kartlegging og evaluering vil pågå løpende gjennom prosjektperioden fra høsten 2021 frem til 31.12.2024.

Helsestasjonstjenesten gjennomførte et kurs høsten 2021. Januar 2022 er det startet opp to gruppekurs. Kurset går over åtte ganger og blir holdt av sertifiserte kursledere i helsestasjonstjenesten.

Kurset passer for alle og foreldrene trenger ikke å oppleve at foreldrerollen er vanskelig, eller at barnet har behov for noe spesielt, for å delta.

De fleste foreldre kan oppleve følelsen av ikke å strekke til. Minstebarnet gråter, og du forstår ikke hvorfor. Treåringen vrir seg på gulvet i protest og du lurer på om du skal gi nærhet, gi etter eller sette grenser. Du er ikke alene om å være usikker. Hva er det egentlig barnet mitt vil fortelle meg? Karmøy kommune vil legge til rette for at foreldrene skal føle seg trygge og tilbyr derfor foreldrekurset COS-P Trygghetssirkelen. Tilbakemeldingene fra evalueringene til nå er veldig positive. Foreldrene opplever kursrekken som nyttig, lærerik og vil anbefale kurset til andre.

Virksomhetsleder deltar i prosjektet gjennom styringsgruppen. Avdelingsleder er en del av

prosjektgruppen i tillegg til å lede lokal arbeidsgruppe i kommunen. Prosjektarbeidet krever ca. 70 % stilling fordelt på deltagelse i de ulike prosjektgruppene, påmelding med bekreftelse på plass, for- og etterarbeid kurs, kursledere til å gjennomføre kursrekken, veiledning for kurslederne som en del av prosjektet.

I 2023 skal kursaktiviteten dobles. Det betyr at behovet for kursholdere vil øke tilsvarende.

Skolehelsetjenesten

Skolehelsetjenesten har tilbud om samtaler med enkeltelever, vaksinerings og undervisning på skolen, men de har også en stor del av jobben sin inne på den enkelte helsestasjon som å følge opp foreldresamtaler/oppfølginger/legekonsultasjoner hver uke av barn/unge på de ulike skolene.

I skolehelsetjenesten har det vært særlige utfordringer med rekruttering. Tjenesten har klart å rekruttere og konstituert sykepleiere med mål og ønsker om å ta helsesykepleierutdanningen, hvor det er høye opptakskrav. Det har vært krevende for de som har kompetanse som helsesykepleier å lære opp de som ikke har den, gjennom en tid med pandemi og ekstra belastning knyttet til dette.

Tjenesten i Karmøy har mange skoler som skal dekkes, og i perioder blir ressursene utfordret mer enn vanlig. Frem til sommeren og fra neste skoleår vil tjenesten ha god dekning på de fleste skoler i Karmøy kommune. Alle skoler har p.t et tilbud fra skolehelsetjenesten, men ikke alle skoler har en helsesykepleier fysisk tilstede.

Helsesykepleier/sykepleier lokalisert på den skolen som har elever som rammes av krise skal være tilgjengelig for elever som har behov. Nasjonal veileder sier ingenting om krav til å ivareta familier og voksne, men er konkret rettet mot barn. Tjenesten vil likevel være på tilbudssiden om å være en god støtte for både voksne og familien for øvrig dersom det er behov for det. Tjenesten har et godt samarbeid med kommunens kriseteam som koordinerer krisehåndteringen.

Under og i pandemien har skolehelsetjenesten drevet utstrakt og oppsøkende virksomhet med telefonoppfølging, teams-samtaler og turer på skolens område. Tjenesten har også opprettet digitale møterom via norsk helsenett som ivaretar taushetsplikt og plikt til journal. Kreativiteten har vært stor for å opprettholde et best mulig tilbud, men det kan selvsagt ikke sammenlignes med ordinær tjeneste.

Helsestasjon for ungdom

HFU skal være et gratis tilbud til ungdom opp til 20 år, og være lett tilgjengelig utenom skoletid. Det skal også være lett tilgjengelig for de som ikke går på skole. Karmøy kommune har valgt å være tilgjengelig på HFU for ungdom opp til 23 år.

Videre er hovedoppgavene til HFU blant annet følgende:

HFU bør ha oversikt over aktuelle tilbud og tjenester for ungdom.

- Aktuelle tjenester i kommunen/lokalmiljøet
- Nettsider, hjelpetelefoner og liknende
- Fritidstilbud i lokalmiljøet
- Andre tilbud som kan være aktuelle for ungdom

HFU bør være oppmerksomme på mulige bakenforliggende årsaker ved alle henvendelser fra ungdom.

- Når årsaken til kontakten virker uklar
- Når det er indikasjoner på at det er andre årsaker til henvendelsen enn det som formidles
- Ved mistanke om at ungdommen ønsker eller forsøker å formidle noe annet enn det som kommuniseres direkte.

Ungdom kan ha vansker med å sette ord på utfordringer. Fysiske og psykiske plager henger ofte sammen og psykiske plager kan ofte komme til uttrykk som kroppslige plager.

HFU skal kunne gi ungdommer veiledning om seksuell helse. Helsestasjon for ungdom skal kunne tilby samtaler og veiledning om:

- Spørsmål om kroppslig utvikling, følelser, forelskelse og seksualitet
- Problemer med seksuell trakassering og seksuelle overgrep
- Spørsmål knyttet til kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og seksuell orientering

HFU skal gi prevensjonsveiledning og sikre tilgjengelig og sikker prevensjon.

- Ha lett tilgang til kondomer og glidemiddel
- Gi veiledning om bruk av prevensjon tilpasset målgruppene
- Gi resept på prevensjonsmetoder til kvinner
- I Karmøy kommune setter både lege og helsesykepleier inn P-stav.

HFU skal tilby testing og behandling for seksuelt overførbare infeksjoner (SOI).

- Teste for seksuelt overførbare infeksjoner (SOI)
- Behandle SOI
- Gjennomføre eller bidra til smitteoppsporing ved SOI

HFU bør være spesielt oppmerksomme på ungdommer med risikofaktorer for å utvikle psykiske plager og lidelser, inkludert faktorer som kan gi økt selvmordsrisiko og rusproblemer. Ungdom som har psykiske plager bør få oppfølgende samtaler ved behov.

HFU bør **tilby oppfølgende samtaler** til ungdom når henvendelser og tidligere konsultasjoner gir grunnlag for det. HFU bør være **spesielt oppmerksomme** på ungdom som har indikasjoner på utfordringer relatert til psykisk helse, seksuell helse, rus og voldsproblematikk, og bør tilby oppfølgende samtaler til disse ved behov.

Det er for tiden to helsestasjoner for ungdom (HFU) i Karmøy kommune. Den ene er lokalisert på Åkra, og den andre er lokalisert på Norheim. Her har ungdom et tilbud om å snakke med helsesykepleier, lege og psykolog. Begge HFU er normalt bemannet med lege, psykolog og 2 helsesykepleiere. Åkra har åpent onsdager kl. 15-18 og Norheim har åpent mandager kl. 15-18. HFU er vanligvis bemannet med lege kl. 16-18. For tiden er det en del fravær blant de faste legene på HFU, men det har lyktes å få tak i vikar på kort sikt. Det er noe usikkerhet hvordan det blir med legedekning på HFU frem i tid, da det generelt er krevende å rekruttere leger. Frem til sommeren vil det ikke være psykolog på Åkra HFU, da denne er i permisjon. Det jobbes med rekruttering, men psykolog er også utfordrende å få tak i.

Hovedutvalg helse og omsorg vedtok følgende i møte 25.08.21, sak 19/21; Evaluering av guttedag ved helsestasjon for ungdom:

«Hovedutvalg helse og omsorg støtter administrasjonens forslag punkt 1 og 3, men ønsker ny formulering på punkt 2: Den etablerte HFU guttedagen omgjøres, men fortsetter for begge kjønn, samme sted, samme tid, sammen med det ordinære HFU tilbudet.»

I hovedutvalg helse og omsorg sitt møte 1.12.21, sak 38/21, ble det fattet følgende vedtak;

«Hovedutvalg helse og omsorg støtter administrasjonens forslag punkt 1 og 3, men ønsker ny formulering på punkt 2: Den etablerte HFU guttedagen omgjøres, men fortsetter for begge kjønn, samme sted, samme tid»

Det er veldig utfordrende å få til et likt tilbud i Kopervik som en har på Åkra og på Norheim. Da i hovedsak med tanke på rekruttering og bemanning i henhold til kravene i veileder som sier det skal være helsesykepleier, lege og psykolog. HFU har utfordringer med å holde åpent det tilbudet

som er i dag, jfr rekrutteringsutfordringer lege/psykolog/helsesykepleier. Tjenesten har på bakgrunn av dette spilt inn behovet for et lavterskeltilbud til tverretatlig psykisk helseteam. Det jobbes nå med å utforme et HFU tilbud i Kopervik knyttet til dette teamet, med spesielt fokus på barn og ungdoms psykiske helse. Planlagt oppstart er i mars/april 2022. Dersom en lykkes med rekruttering kan vi på sikt ha et ordinært HFU tilbud i Kopervik, med utvidet tilbud om psykisk helse.

Tverretatlig psykisk helseteam barn og unge

Psykisk helseteam barn og unge er et tverretatlig team (helse og omsorg og oppvekst og kultur) som er satt sammen med personell fra helsestasjonstjenesten og PPT. Hovedarbeidet til teamet er å styrke tilbudet rettet mot barn og unges psykiske helse 0-18 år. Teamet er fortsatt i en etableringsfase og fikk samlokalisert seg i nyoppussede lokaler i januar 2022 i Karmøygården i Kopervik. Teamet har et bredt nedslagsfelt og jobber med saker som er henvises fra skoler, barnehager, helsestasjon, foreldre, fastleger, barneverntjenesten, BUP og andre som gir tjenester til barn og unge. Teamet ser også på muligheten for å starte opp et nytt lavterskeltilbud i Kopervik på ettermiddagstid som er mer rettet mot psykisk helse for barn og unge, og deres familier. Dette blir ikke en ordinær helsestasjon for ungdom, men et utvidet drop-in tilbud som går mer på den gruppen som ikke dekkes av henvisninger til teamet eller HFU, det vil si lettere vansker gjerne knyttet til barn i barneskolealder og deres familier.

Det er totalt 3 psykologer, 1 psykiater, 2 spesialsykepleiere og 1 klinisk pedagog som er knyttet til dette teamet. Teamet koordineres av dr.philos./spesialist i klinisk pedagogikk. Flere av de ansatte har andre oppgaver som de skal ivareta i PPT og skolehelsetjenesten, og har dette teamet som kun deler av sin stilling. Det jobbes med å avklare nøyaktig hvor mange årsverk teamet skal utgjøre. Teamet planlegges styrket da det er lagt inn økte ressurser i årets budsjett. Det vil bli lyst ut etter en ny psykolog og en helsesykepleier som skal arbeide i teamet i full stiling.

Rådmannens tilrådning

Rådmannen anbefaler at kommunestyret tar redegjørelsen til orientering.